

התאחדות יוצאי מחוז צ'נסטוהוב (דור ההמשך ער) בישראל
Association of Częstochowa District Jews in Israel
ת.ד 65050 תל אביב 61650 – טל: 03-6749322 – P.O.B 65050 Tel Aviv
E mail: czestochowajewsinisrael@gmail.com

פברואר 2019

בית העלמין היהודי בצ'נסטוהובה

המחברים: Wiesław Paszkowski, המחלקה להיסטוריה במרכז לתיעוד של מוזיאון צ'נסטוהובה.
אלון גולדמן, יו"ר ארגון יוצאי צ'נסטוהובה בישראל
תרגום לעברית, עריכה ועדכונים: אלון גולדמן, יו"ר ארגון יוצאי צ'נסטוהובה בישראל

בית הקברות היהודי בצ'נסטוהובה נוסד בשנת 1808 מחוץ לגבולות העיר, על הגדה הימנית של נהר וורטה, ליד הכפר קוצ'לין. מוקדם יותר נקברו יהודי צ'נסטוהובה ביאנוב.

זהו אחד מבתי הקברות היהודיים הגדולים בפולין, המכוסים ברובם ביער ובצמחייה עבותה. על שטח של 9.5 דונם נשמרו כ-4,500 מצבות מהמאות ה-19 וה-20. המצבה הקדומה ביותר שנמצאה היא מתחילת המאה ה-19, משנת 1810 (משה דוד בן מנחם מנדל [הרמנוביץ] ?).

רוב המצבות עשויות אבן חול ואבן גיר. על חלק מהם נשמרו צבעים צבעוניים: צבעי אדום, שחור, צהוב וזהב. כתובות בעברית ובפולנית.

בבית העלמין קבור האדמו"ר מפילץ, פנחס מנחם אליעזר יוסטמן שנפטר בשנת 1920. חסידים רבים מרחבי תבל מגיעים מידי שנה לקבר זה לתפילות. גם בנו של הצדיק יצחק מאיר יוסטמן קבור באוהל זה. קברו נמצא מצד ימין של השביל קצת לפני הרחבה המרכזית. ההכוונה אליו בשלטים קטנים על העצים "שפתי צדיק".

התאחדות יוצאי מחוז צ'נסטוחוב (דור ההמשך ער) בישראל
Association of Częstochowa District Jews in Israel
P.O.B 65050 Tel Aviv 61650 – Tel: 03-6749322 – טל: 61650 – ת.ד 65050
E mail: czestochowajewsinisrael@gmail.com

שטח בית הקברות היה מגודר בקיר לבנים לכל אורכו. גבולות בית העלמין נשמרים ועומדים על אף שהגדר הסובבת את בית העלמין ברובה הרוסה. הכניסה לבית העלמין

משולטת משני הכוונים. המשתמשים ב Waze או GPS יש לכוון לרחוב ul. Odlewników ולא משנה מאיזה כוון תגיעו, משני צידי הכביש מוצבים שילטי ההכוונה לבית העלמין. יש לפנות ימינה/שמאלה ולעבור מתחת לצינור המים לדרך שבחלקה הינה דרך עפר (ul. Złota) עד שמגיעים למגרש החניה שבחזית בית העלמין.

במלחמת העולם השנייה בית הקברות נהרס בחלקו. חלק מהמצבות נעקרו על ידי הגרמנים ושימשו לצרכי בניה. בבית הקברות ביצעו הגרמנים הוצאות להורג רבות של יהודים מהגטו המקומי וממחנה עבודת הכפיה האסאג. גברים, נשים וילדים שנחשבו בלתי כשירים לעבודה. בבית הקברות נקברו גם גופות יהודים שנרצחו בעיר במהלך המלחמה ונקברו ברחבי העיר ולאחריה הועברו לקבר קבוע בבית העלמין

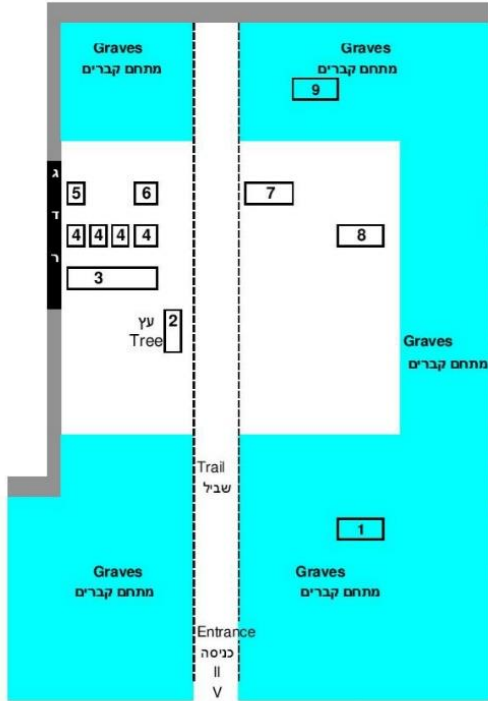
במעלה שביל הכניסה, במרכז בית העלמין רחבה בה נמצא קבר הרב מנחם אש שהיה רבה הראשי של צ'נסטוחובה ו 7 קברי אחים / אנדרטאות. בדרך עוברים מימין את האוהל של האדמו"ר מפילץ.

התאחדות יוצאי מחוז צ'נסטוהוב (דור ההמשך ער) בישראל
 Association of Czestochowa District Jews in Israel
 ת.ד. 65050 תל אביב 61650 – טל: 03-6749322 – Tel: P.O.B 65050
 E mail: czestochowajewsinisrael@gmail.com

מתחם קברי אחים - בית העלמין היהודי בצ'נסטוהובה
Mass Graves complex - the Jewish cemetery in Czestochowa

15.5.2018

Parking Lot - מגרש חניה

ארגון יוצאי צ'נסטוהוב בישראל
 ת.ד. 65050
 תל אביב 6165001
 טל נייד: 054-5629355

- 1 קבר האדמו"ר מפילץ - הרב יוסטמן
Rabbi Justman Grave
- 2 קבר הרב נחום אש
Rabbi Nachum Asz Grave
- 3 קבר אחים קורבנות האסאג והגיטו הקטן - 20.7.43
Mass Grave of Hasag & Small Ghetto victims - 20.7.43
- 4 קברי אחים אינטליגנציה - 20.3.43
Mass Graves of Intelligence - 20.3.43
- 5 קבר אחים 6 הפרטיזנים - 19.3.43
Mass Grave the 6 Partisans - 19.3.43
- 6 קבר אחים תוקפי הרכבת - 22.4.43
Mass Grave - Ostbahn Operation Victims - 22.4.43
- 7 קבר אחים אי"ל - ארגון יהודי לוחם - 4.1.43
Mass Grave ŻOB - Jewish Fighting Organization - 4.1.43
- 8 קבר אחים אי"ל - לוחמי הבונקר - 26.7.43
Mass Grave - ŻOB, Bunker victims - 26.7.43
- 9 קבר קורבנות הפוגרום בקיילצה - גרושקה ורמבק - 4.7.46
The Kielce Pogrom victims 4.7.46 - Gruszka & Rembak

הגדר בעורף הקברים 5,4,3 שמשה כמקום הצאה להורג
 The fence on the back of Mass Graves 3,4,5 served as an execution wall

לאחר המלחמה גנבה האוכלוסייה המקומית את המצבות היקרות ביותר מבית הקברות. בשנת 1950 החליטו השלטונות הפולנים לכלול את בית העלמין בשטח מפעל המתכת Huta Czestochowa. מאותו רגע היתה הגישה אל בית הקברות קשה ומוגבלת. למרות החששות הראשונים לגורלו של בית הקברות, התברר כי החלטה זו הצילה באופן יחסי את בית הקברות בצ'נסטוהובה מהרס נוסף, בגלל קשיי הגישה. עם זאת, פגעי הזמן נתנו את אותותיהם ובית העלמין הוא היה נתון להרס פרוגרסיבי. חלקה הארי של הגדר הסובבת את בית העלמין באורך של כ-1 ק"מ נהרס, הצמחיה התפשטה וכסתה את הקברים, ועצים רבים צמחו בשטח בית העלמין, ובהמשך בגלל פגעי מזג האוויר קרסו בשטחו.

הקבורה הרשמית האחרונה של אלברט דוד בבית הקברות התקיימה ב-3 במאי 1970. עד 1973 היו עדיין קבורות "בלתי חוקיות".

בשנת 1984, בסיוע קרן משפחת ניסנבאום, שופצה הגדר שבחזית בית העלמין יחד עם שער הכניסה, ובשנת 1986 הוכנס בית הקברות לרשימת האתרים לשימור של ממשלת פולין. רשימות חברת קדישה הלכו לאיבוד/ הושמדו בזמן המלחמה.

התאחדות יוצאי מחוז צ'נסטוהובה (דור ההמשך ער) בישראל
Association of Częstochowa District Jews in Israel
ת.ד 65050 תל אביב 61650 – טל: 03-6749322 – P.O.B 65050 Tel Aviv
E mail: czestochowajewsinisrael@gmail.com

מיפוי ראשון של בית העלמין בוצע על ידי הפולנים בשנת 1970, ובשנת 1997 בוצעה עבודת מיפוי על ידי בנימין יערי ותוצאותיה פורסמו בשנת 1998 באתר <http://www.zchor.org/CZESTOCH.HTM>. לאחר מכן, בין השנים 2008-2016 בוצעה עבודת מיפוי על ידי תלמידי תיכון רעות מירושלים בהובלת המחנכת גב' דינה וינר, בשיתוף עם ארגון יוצאי צ'נסטוהובה בישראל ותוצאותיה פורסמו באתר האינטרנט: [/http://www.gidonim.com](http://www.gidonim.com)

על בסיס המיפוי שבוצע לראשונה על ידי הפולנים בשנת 1970, ההיסטוריון וייסלאו פשקובסקי מהמרכז לתיעוד של מוזיאון צ'נסטוהובה חקר במשך שנים רבות את ההיסטוריה של בית העלמין והקבורים בו. עבודתו כללה בחלק מהמקרים הרחבה של המידע אודות הנפטר על בני משפחתו וצאצאיו וזאת ממידע שמצא בארכיון הלאומי בצ'נסטוהובה ובמקורות שונים. בשנת 2012 יצא לאור הכרך הראשון של המדריך לבית הקברות היהודי בצ'נסטוהובה בשפה הפולנית.

למרבה הצער, עם הזמן, המצב הכללי של בית הקברות הידרדר. מאז תום מלחמת העולם השנייה ועד היום רשומה כבעלים של בית העלמים הקהילה היהודית של צ'נסטוהובה (Częstochowa Żydowska Gmina), אשר בפועל אינה קיימת עוד. נכון להיום, אף אחד, לא הקהילה היהודית של קטוביץ האחראית על צ'נסטוהובה מבחינה אזורית ולא העירייה מוכנים לקחת אחריות על בית העלמין.

בשנת 1986 הוכרז בית העלמין היהודי בצ'נסטוהובה כאתר לשימור מורשת לאומי פולני.

לקראת הכנס העולמי של יוצאי צ'נסטוהובה באוקטובר 2012, ראש עיריית צ'נסטוהובה, מר קז'ישטוף מטיאשצ'יק ומועצת העיר צ'נסטוהובה, שיקמו את שער בית הקברות, וחדשו את אנדרטת הזיכרון המרכזית, קבר האחים אי"ל (מספר 7 בתרשים).

לקראת הכינוס העולמי של יוצאי צ'נסטוהובה שהתקיים בספטמבר 2016 חידש מר זיגמונד רולט את קבר האחים של קורבנות ההאסאג והגיטו הקטן (מספר 3 בתרשים). חידוש זה כלל תוספת לוחות שיש עם שמות קורבנות שלא היו על גבי המצבה המקורית.

ביוני 2018, לאחר שנים רבות של הזנחה, ביוזמת אלון גולדמן, יו"ר ארגון יוצאי צ'נסטוהובה בישראל וסגן הנשיא עולמי של יוצאי צ'נסטוהובה החל פרויקט לניקיון בית העלמין. בפרוייקט השתתפו בהתנדבות קרן מצבה מארה"ב בהובלת הכומר סטיבן ד. ריס,

[/http://www.matzevah.org](http://www.matzevah.org) עמותת עדולם (Fundacja chrzescijanska ADULLAM) מצ'נסטוהובה, עמותה של נוצרים המתגוררים באזור שהיה בו הגיטו היהודי בהובלת המנהלת גב' Elżbieta Ferenc, תלמידי תיכון מבתי הספר השונים בצ'נסטוהובה ומתנדבים.

פרוייקט הניקיון ממשיך גם בשנת 2019.

התאחדות יוצאי מחוז צ'נסטוהוב (דור ההמשך ער) בישראל
Association of Częstochowa District Jews in Israel
ת.ד. 65050 תל אביב 61650 – טל: 03-6749322 – P.O.B 65050 Tel Aviv 61650
E mail: czestochowajewsinisrael@gmail.com

משנת 2018, חלק מבתי הספר התיכוניים שמגיעים מישראל לביקור בצ'נסטוהובה, כחלק מהביקור בבית הקברות, מבצעים עבודות ניקיון שונות על בסיס התנדבותי.

מצ"ב מספר סרטים על בית העלמין:

http://www.tvorion.pl/?action=show_news&idNews=19962

<https://www.youtube.com/watch?v=Ahtl-z-8ucA>